

BIOMETRIA

aspekty prawne

DAGMARA JAROSZEWSKA-CHORAŚ

BIOMETRIA

aspekty prawne

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

GDAŃSK 2016

Stan prawny na 20 grudnia 2016 r.

Recenzent
dr hab. Anna Koziczak, prof. UKW

Redaktor Wydawnictwa
Maria Kosznik

Projekt okładki i stron tytułowych
Karolina Zarychta

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Publikacja sfinansowana z działalności statutowej
Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-458-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	17
ROZDZIAŁ I. Biometria – zagadnienia wprowadzające	25
1. Wprowadzenie	25
2. Podstawowe definicje związane z biometrią	28
3. Rozwój biometrii	31
4. Etyczne i społeczne kwestie dotyczące biometrii	35
5. Wdrażanie biometrii w sektorze prywatnym	41
6. Techniczne podstawy biometrycznego rozpoznawania osób	43
6.1. Ogólny schemat działania biometrycznych systemów rozpoznawania osób	43
6.2. Błędy w systemach biometrycznych	44
6.3. Przechowywanie danych w systemach biometrycznych	45
7. Behawioralne modalności biometryczne	46
7.1. Rozpoznawanie składania podpisu	46
7.2. Rozpoznawanie pisania na klawiaturze	47
7.3. Rozpoznawanie na podstawie ruchu oka	48
8. Anatomiczne modalności biometryczne	48
8.1. DNA	49
8.2. Rozpoznawanie odcisków palców	49
8.3. Rozpoznawanie odcisku dłoni	51
8.4. Rozpoznawanie żył w dłoni	52
8.5. Rozpoznawanie kostek dłoni	52
8.6. Rozpoznawanie osób na podstawie tęczy i siatkówki oka	53
8.7. Rozpoznawanie twarzy	55
8.8. Rozpoznawanie ucha	55
9. Podsumowanie	56

ROZDZIAŁ II. Biometria w kontekście prawa do prywatności	59
1. Wprowadzenie	59
2. Pojęcie prawa do prywatności	61
3. Podstawy prawnej ochrony danych osobowych	70
3.1. Europejskie i międzynarodowe źródła prawa o ochronie danych osobowych	70
3.2. Polskie przepisy z zakresu ochrony danych osobowych	75
4. Definicja danych osobowych i danych biometrycznych	76
4.1. Pojęcie danych osobowych	76
4.2. Pojęcie danych biometrycznych	87
5. Przetwarzanie danych biometrycznych i danych wrażliwych	90
5.1. Podstawowe zasady przetwarzania danych biometrycznych	90
5.2. Przetwarzanie danych wrażliwych	98
5.3. Dane wrażliwe a dane biometryczne	103
5.4. Przepisy prawa dotyczące przetwarzania danych biometrycznych w wybranych państwach europejskich	105
5.5. Prawne regulacje dotyczące ochrony danych biometrycznych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i Wielkiej Brytanii	108
6. Podsumowanie	112
 ROZDZIAŁ III. Biometryczne dokumenty podróży w prawie Unii Europejskiej i w wybranych międzynarodowych i krajowych regulacjach prawnych	 115
1. Wprowadzenie	115
2. Pasporty biometryczne a bezpieczeństwo państwa	117
3. Geneza zastosowania danych biometrycznych w dokumentach podróży	122
3.1. Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego – pionier we wdrażaniu biometrii w dokumentach podróży	122
3.2. Prace nad zastosowaniem biometrii w dokumentach podróży w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej	124
3.3. Wdrożenie biometrii do dokumentów podróży w Unii Europejskiej	127
4. Prawne regulacje dotyczące biometrycznych dokumentów podróży	130
4.1. Prawo Unii Europejskiej	130
4.2. Standardy bezpieczeństwa europejskiego paszportu biometrycznego	142
4.3. Polskie regulacje dotyczące paszportów biometrycznych	145
5. Technologia RFID w dokumentach podróży	150
6. Zastosowanie identyfikatorów biometrycznych i danych biometrycznych w prawie Unii Europejskiej dotyczącym wiz i zezwoleń na pobyt	154
7. Biometryczny dokument tożsamości marynarzy – konwencja Nr 185 Międzynarodowej Organizacji Pracy	159
7.1. Prace nad konwencją Nr 185	159
7.2. Biometria i prawa człowieka w konwencji Nr 185	161

8. Konwencja genevska dotycząca statusu uchodźców a wymagania biometryczne w dokumentach podróży uchodźcy	165
8.1. Pojęcie uchodźcy w prawie międzynarodowym publicznym	166
8.2. Biometryczne dokumenty podróży uchodźców	170
8.3. Polskie regulacje prawne dotyczące biometrycznych dokumentów podróży uchodźców	175
9. Podsumowanie	180

ROZDZIAŁ IV. Biometria na granicach –
kwestie bezpieczeństwa, polityki imigracyjnej i azylowej 183

1. Wprowadzenie	183
2. System Informacyjny Schengen (SIS) – sposób na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego?	186
2.1. Uwagi wstępne	186
2.2. Zasady funkcjonowania i podstawowe cele SIS	187
2.3. Ochrona danych osobowych w SIS i dostęp do danych przez uprawnione organy	189
3. Biometria w Systemie Informacyjnym Schengen drugiej generacji (SIS II)	192
3.1. Rozwój i wdrożenie systemu SIS II	192
3.2. Podstawy prawne, nowe funkcje oraz cele SIS II	194
3.3. Zasady funkcjonowania SIS II	197
3.4. Warunki dokonywania wpisów i ochrona danych osobowych w systemie SIS II	198
3.5. Dane biometryczne przetwarzane w SIS II	201
3.6. Organy uprawnione do dostępu do wpisów zawartych w SIS II oraz okres przechowywania danych	203
4. Biometria w Wizowym Systemie Informacyjnym (VIS)	205
4.1. Prace nad VIS i podstawy prawne systemu	205
4.2. Cel i sposób funkcjonowania VIS	207
4.3. Identyfikatory biometryczne w VIS	210
4.4. Dostęp organów do danych biometrycznych zawartych w VIS i zasady przechowywania danych	214
5. Dane biometryczne jako źródło identyfikacji uchodźców i osób starających się o udzielenie azylu na przykładzie systemu Eurodac	218
5.1. Budowa spójnej polityki azylowej za pomocą systemu Eurodac	219
5.2. Prace nad nowymi przepisami o Eurodac	221
5.3. Podstawowe funkcje, budowa i cele Eurodac	225
5.4. Ustalanie tożsamości osób objętych postanowieniami rozporządzenia o Eurodac	227
6. Dążenie do interoperacyjności baz danych VIS, SIS II i Eurodac. Funkcja wykradania	235
7. Przykłady prawnych regulacji w zakresie polityki imigracyjnej i azylowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki oraz w Wielkiej Brytanii w kontekście zastosowań systemów biometrycznych	239
8. Podsumowanie	244

ROZDZIAŁ V. Prawne i kryminalistyczne kwestie wykorzystywania danych biometrycznych przez organy ścigania	247
1. Wprowadzenie	247
2. Wykorzystywanie materiału genetycznego w kryminalistyce na potrzeby organów ścigania	249
2.1. DNA – jako przykład anatomicznej modalności biometrycznej	249
2.2. Przykłady regulacji prawnych w zakresie analiz DNA	250
2.3. Pobieranie, przechowywanie i usuwanie danych DNA	253
2.4. Przykłady genetycznych baz danych w wybranych państwach	257
2.4.1. Wielka Brytania	257
2.4.2. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej	258
2.4.3. Polska	262
3. Daktyloskopia i bazy danych o odciskach palców	265
3.1. Pojęcie daktyloskopii i proces daktyloskopowania	265
3.2. Bazy danych o odciskach palców	266
3.3. Podstawy prawne daktyloskopowania w Polsce i polska baza o odciskach palców	268
4. Przykłady wyroków ETPC w kontekście wykorzystywania danych biometrycznych przez organy Policji	269
4.1. Wyrok <i>S. i Marper przeciwko Wielkiej Brytanii</i>	270
4.2. Wyrok <i>Goggins i inni przeciwko Wielkiej Brytanii</i>	274
5. Pobieranie, przechowywanie i usuwanie danych biometrycznych przez organy ścigania w Wielkiej Brytanii	280
5.1. Ewolucja przepisów w zakresie wykorzystywania danych biometrycznych przez Policję	280
5.2. Przechowywanie i niszczenie odcisków palców i profili DNA	281
5.3. Niszczenie próbek DNA	284
6. Decyzja z Prüm jako przykład wykorzystywania danych biometrycznych przez organy ścigania w zakresie zwalczania głównych zagrożeń dla bezpieczeństwa w Unii Europejskiej	285
6.1. Geneza ustanowienia decyzji z Prüm i stopień wdrożenia decyzji	285
6.2. Rodzaj danych biometrycznych przetwarzanych na podstawie decyzji z Prüm	287
6.2.1. Dane DNA	288
6.2.2. Dane o odciskach palców	290
6.3. Cel wymiany danych biometrycznych na podstawie decyzji z Prüm	292
6.4. Przetwarzanie danych biometrycznych	293
7. Podsumowanie	294
ROZDZIAŁ VI. Prawne uregulowania biometrii – próba oceny	297
1. Uwagi ogólne	297
2. Zagrożenia w zakresie stosowania biometrii i jej wpływ na prawa człowieka	298
2.1. Kwestie etyczne	298

2.2. Zagrożenia wynikające z braku przestrzegania prawnych zasad związanych z przetwarzaniem danych biometrycznych	299
2.3. Scentralizowane przechowywanie danych biometrycznych	301
2.4. Kradzież tożsamości i fałszowanie dokumentów biometrycznych	302
2.5. Przetwarzanie danych biometrycznych dzieci, osób starszych oraz osób, które nie mogą przejść fazy rejestracji biometrycznej	303
2.6. Interoperacyjność systemów biometrycznych i <i>function creep</i>	304
2.7. Ryzyko związane z przetwarzaniem danych DNA	305
3. Istniejące i przyszłe przepisy dotyczące danych biometrycznych i biometrii	306
Zakończenie	319
Źródła prawa	321
Orzecznictwo sądowe	336
Inne źródła	339
Literatura	347
Spis rysunków	363
Spis tabel	363